

A hatékonyság útjai (5)

A munkaerőnek lelke is van

Idén január és április között a szocialista iparban foglalkoztatottak átlagos létszáma 1 687 600 főt tett ki, s ebből a fizikai dolgozó 1 313 200 volt. Ennek a hatalmas emberseregnek sokféle jellemzője nagy biztonsággal kitapintható, így egyebek között az, mennyi értékesíthető árut állítottak elő — az év első negyedében 155 milliárd forintnyit, ami hat százalékkal több a tavalyinál —, miként növekedett az egy foglalkoztatottra jutó termelés, az átlagbér, s így tovább. Szintén megfoghatóvá tehető olyasfajta, s nem mellékes tényezők, mint a szakmai képzettség, a száz forint kifizetett bére vetített nyereség, ám van valami, ami nagyon is létezik, de megfoghatatlan. S ez a munkakérvő, a feladatait el látó ember közérzete. Ami — nehogy lebecsüljük! — fontos termelési, hatékonysági tényező.

Alapvető különbség

Üzempszichológiai és üzemszociológiai vizsgálatok azonos végeredményre jutottak abban, amit egyszerűen magatartásmódnak nevezhetünk. Napi munkája közben az embert hatások sorozata éri, s ezekre legtöbbször reagál. Ahogy reagál, az sok mindentől függ — akár még vérmérsékletétől is —, de végső soron magatartásmódja típusától. Alapvető különbség mutatható ki az ún. alkotó, közreműködő, végrehajtó, beletörődő vagy közömbös, s az elutasító típus viselkedése között. Hangsúlyozni szükséges, a beosztás, a munkakör — a társadalmi munkamegosztásban elfoglalt hely — motiválja a viselkedésmódot, de nem határozza meg.

A típusok elnevezése részben ki is fejezi magatartásuk lényegét, bár természetesen nincsenek merev határok, sűrű eset, hogy bizonyos viselkedésmódok keverednek. A környezet alakítja a magatartást, a változás lehetősége tehát adott; az egy-egy munkahelyen tevékenykedők közérzete sem örökösen állandó. Rontani és javítani egyaránt lehet, s akár váratlan fordulatok is végbemegethetnek. Ilyenkor mindenki csodálkozik, érthetetlennek tartja a történeteket,

hiszen — hangoztatják — az érintettek jól kerestek, munkakörülményeik megfelelőek voltak, s tessék, mi ütött beléjük?!

Naponta vizsga

Érdekes kísérletre került sor az egyik gépipari vállalatnál. Tudományos intézetek kutatóinak közreműködésével válogatták ki az új gyárrésleg dolgozóit, mégpedig úgy, hogy minden jelöltet megkérdeztek, kivel dolgozna a legszívesebben, kitől fogadja el legkönnyebben az utasítást stb. A válaszok értékelése után alakították ki a munkacsoportokat, kezdték meg — mozdulatelemzéses alapon — a betanítást a nagy termelési lényegű, rendkívül szigorú technológiájú gépsorokon, s következhetett naponta a vizsga, milyen eredményeket hoz a módszer. Rövid idő alatt kiderült, hogy az előbbi jelzett módon létrehozott, s a hagyományosan, azaz áthelyezéssel kialakított munkacsoportok termelékenysége között 30—35 százalék a különbség, ugyanazonokon a gépeken!

Nem ez volt az egyetlen haszon, bár természetesen ennyi sem lebecsülendő. Az egy teljes esztendő kivárása után a vállalat vezetői, s a kutatók azt állapíthatták meg, hogy az új módon szervezett és betanított csoportoknál a selejt csupán harmada az ún. túrható szintnek —, a kontrolcsoportoknál sem érte el azt, de megközelítette —, baleset nem történt, fegyelmít senki ellen nem kellett indítani. Úgy tűnhet, csodaszere lehet a próbálkozás végrehajtói, holott csupán a rendelkezésre álló üzemszociológiai és üzempszichológiai ismereteket ültették át a gyakorlatba, elegyítve azokat a korszerű munkaszervezés — például a mozdulatelemzés, a 3M — módszereivel.

Tudatosan, következetesen

Napjaink sokat emlegetett követelménye a munkahelyi légkör javítása, az üzemi, munkahelyi demokrácia kibontakoztatása. Ez a teendő nemcsak politikai szükségesség, hanem gazdasági érdekelttség hordozója is, s a kettő nem választ-

ható el egymástól. Tudatos, következetes cselekedetek sora alakíthatja jobbra egy-egy termelői közösség tagjainak közérzetét, ám, sajnos, napjaink tapasztalatai arra figyelmeztetnek, éppen ez a tudatosság és következetesség hiányzik. A „jól megfizetni” hamis irányja még mindig sokakat vonz, úgy hiszik, ezzel elintéztetik a légkör gondokat.

A munkahely-változtatások elemzése bizonyítja, emberek nagy csoportja nem a forint miatt mozgott és mozog. Hanem, mert munkahelyén pusztá csavarnak érezte magát, hol helyes, hol helytelen utasítások gészerű végrehajtójának, s rögtön kellemetlen tüsténkedővé vált, ha bármi iránt érdeklődni kezdett. Furcsa ellentmondás: örökösen azt hallani, létkérdés a hatékonyság javítása, s közben seregnyi munkahelyen az sikkad el, aminek az első hely jár a teendők között, az ember alkotó energiáinak, aktív közreműködésének sokoldalú kibontakoztatása.

Lázár Gábor

Ifjúsági klubok

Az utóbbi évtizedben megháromszorozódott az ifjúsági klubok száma, gazdagodott, szélesedett tevékenységük. Ezt támogatta az Országos Közművelődési Tanács elnöksége az ifjúsági klubok tevékenységének elemzésekor. Az ülésen — amelyen a KISZ KB vázolta az ifjúsági klubok helyzetét — megállapították: az ifjúsági klubok mozgalmá országos mozgalommá fejlődött, már több mint négy és fél ezer működik. Vonzerejük azonban nagyon különböző.

Az elnökség egyetértett a KISZ KB intéző bizottságának álláspontjával: fontos a klubmozgalom irányításának javítása, az irányító szervek együttműködése. Az irányítás azonban ne korlátozza a fiatalok alkotó-, kezdeményező-készségét, aktivitását, hanem a klubélet tartalmának gazdagításához, az új, vonzó tevékenységi formák kialakításához nyújtson érdemi — de nem gyámkodó — segítséget. Javasolták: az ifjúsági klubok tevékenységének hatékonyabb orientálására, támogatására a Kulturális Minisztérium mellett, az illetékes országos szervek bevonásával hozzák létre az ifjúsági klubtanácsot.

A „gyakorló levelektől” a felvételi vizsgáig

Harmadik éve fogja össze állami irányító szerv a felvételi vizsgákra előkészítő tanfolyamok rendszerét. A Felvételiket Előkészítő Bizottság (FEB) eddigi, két éves működésének máris mérhető eredményei vannak: a felsőoktatási intézményekbe felvett hallgatók között a korábbinál többen vannak a fizikai dolgozók gyermekei.

A régi, rossz gyakorlat alapján született, máig élő előítéletekre tekintettel nem árt hangsúlyozni: a jobb arányok nem holmi kompromisszumoknak köszönhetőek, nem a kampányhangulatban elnézőbb felvételi bizottságoknak. Egyszerűen arról van szó, hogy a szervezetlen, rendszertelen társadalmi akcióknál hatásosabb az összefogott, állami irányítású előkészítő rendszer. Az erők — szellemiek és anyagiak — összpontosításával arányosan növekszik az előkészítő színvonal, és konkrét eredményei. A FEB bölcsészkar országos központja Szegeden van, kézenfekvő, ha néhány példát az ő gyakorlatuk alapján mondunk: magyar—törtenelem szakra — ahol évek óta a legnagyobb a túljelentkezés — mindenkit felvettek tavaly, aki itt volt az előkészítő táborkban. Az ideai felvételi eredményeket még nem ismerjük, de a bizottságok tagjai szerint történelem—angol szakon például várhatóan a felvettek fele az „előkészítettek” közül kerül ki. (Mindez persze nem azt jelenti, hogy az előkészítő tábork lakóinak automatikusan a hallgatók között a helyük!) A számok mögött sok munka van. A felvételizőké elsősorban. De az előkészítő szakmai, módszertani irányítóinak erőfeszítése, az egyetem oktatóinak felelősségteljes, rengeteg sajátos probléma megoldását igénylő munkája nélkül nyilván nem tarthatnánk itt, és nélkülözhetetlen a hallgatók aktivitása is a szervezésben, mozgósításban, az év közti „levelezésben”.

Mi az, amit tökéletesíteni kell az előkészítő szervezésében, a módszerekben, vagy a tartalmi munkában? Az állami bizottság bölcsészkar országos központjának elnöke dr. Nagy József egyetem docens mindhárom területen talál javítani valót: — Kialakulatlanok még az évközi levelezés szervezeti keretei és eszközei. Az a célunk, hogy a tábork mellett ilyenformán is próbáljunk kapcsolatokat teremteni a kö-

zépiskolásokkal. A levelek tulajdonképpen feladatokat tartalmaznak, amelyek a tanulást segítik. Nem engedhetjük azonban, hogy esetlegesen, változó színvonalúak legyenek. A különféle tantárgyak anyagát ezért meghatározott, egységes formájú és tartalmú feladatcsoportokban igyekszünk feldolgozni. Törtenelemből két osztály anyagát már elkészítettük, ezeket a „gyakorló leveleket” — és persze a javítókulcsot — külön füzetben kiadtuk. Most készül a negyedikes történelem, a magyar nyelv és irodalom. Ha minden tantárggyal elkészülünk, javítani tudunk a szervezésen is, egy-egy hallgatónak csak két-három középiskolással kell kapcsolatot tartani, több idő jut tartalmi kérdésekre, egyéni problémákra.

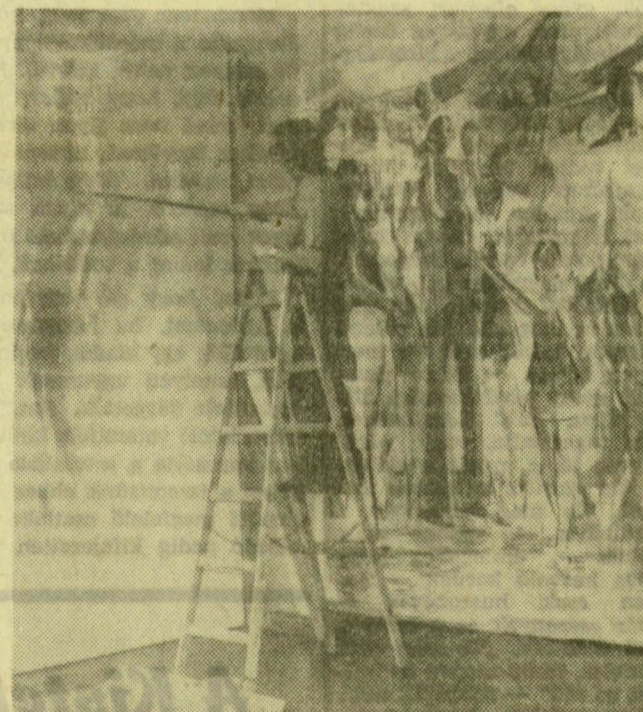
— Javulni fog a tábork tartalmi munkája is, ha a fontosabb tantárgyakból mintegy tantervek, speciális tananyagok sikerül összeállítanunk. Nem a rugalmaságról akarunk lemondani, nem is valami önálló „előkészítő iskolát” alapítani, mindössze szeretnénk végigolgozni, átfogóan látni, önmagunk számára súlypontosítani az anyagot. Úgy vélem, két éves munkával, a kiadás-hoz is megfelelő színvonalon sikerül mindezt leírni. Ide tartozik, hogy tervezünk egy sorozatot, Mit olvassunk? címmel, amelyben ajánló bibliográfiák segítenek a felkészülést.

— Tökéletesíthetnénk a tábork szervezését is. Jelenleg a műgyetemen, számítógépek segítségével választják ki a tanfolyamok résztvevőit. Hetente két-három levelet kapok „csellengő” emberektől. Nem biztos tehát, hogy ez a központosított szervezés az ideális, valószínűleg jóval kevesebben maradnának ki a táborkból, ha közvetlenül velünk lehetnének kapcsolatban. Valamennyi tervünk megvalósulásával még sikeresebben dolgozhatnánk az előkészítő tábork céljaiért. Ezek a célok — röviden: az ambíciók bontogatása, a helyes orientálás, a helyhez, egyetemhez, oktatókhoz való kötődés elősegítése.

— Az ideai bölcsészkar tábork háromhetes, július 23-án fejeződik be. A természetudományi kar előkészítője Hódmezővásárhelyen van, a jogi karé a közelmúltban fejeződött be. A leendő orvostan hallgatók július 15-ig táborkoznak Szegeden.

S. E.

Készülő panno

Acs S. Sándor felvétele

Novák András a készülő panno előtt

A kecskeméti művésztelep festői környezetében, ahol egykor Iványi Grünwald Béla, Herman Lipót, Pólya Tibor és Révész Imre alkotott, most is nagyüzem van. A vendégművészek között, az egyik tágas műteremben dolgozik Novák András szegedi festőművész. Az egyik falon hatalmas karton, a másikon vászon. Itt készíti Novák András azt a panno, mely a szegedi városi pártbizottság tanácskozástermét díszíti majd. A szegedi festőknek kiírt kétfordulós pályázat nyertese az első vázlatok, a második fordulóra készített újabb terv, az eredeti méretű karton és a részletmegoldás után a napokban kezdett hozzá a panno végleges elkészítéséhez. Novák András két éve szocialista szerződést kötött a KSZV szegedi juttatásával. A kétoldali kapcsolat eredménye, hogy a pannohoz szükséges vásznakat a gyár munkásai készítették el a művészeknek.

Az is a kapcsolathoz tartozik, hogy Novák András a panno kis méretű tervét a gyárnak ajánlotta. A festő augusztus végéig dolgozik a kecskeméti Műkert hatalmas

műtermében, addigra szeretné befejezni a faliképet. A tervek szerint a panno Szegeged felszabadulásának 33. évfordulóján, október 11-én szeretnék felavatni.

Nyári koncertek

Az ünnepi hetek programjából

A Szegedi Ünnepi Hetek komoly zenei programjainak színhelye a dóm és a városi tanácsháza udvara. A Fogadalmi templomban három orgonaestet rendeznek. Először holnap, hétfőn este 8-tól Virágh Endre Bach, Händel, Mendelssohn, Liszt és Koloss István műveiből mutat be, közreműködik Szőkefalvi Nagy Katalin énekművész. Augusztus elsején Margittay Sándor a dr. Mihálka György vezette tanárképző főiskolai női karral ad koncertet. A műsoron Pachelbel, Zipoli, Daquin, Palestrina, Pitoni, Vivaldi, Reger, C. Franck, Bonnet, Dubois és Kodály művei. Augusztus 15-én kerül sor Lehotka Gábor orgo-

naestjére, ahol a közreműködő Gregor József, s a programban Bach, C. Franck, Rossini és Mendelssohn alkotásai hangzanak föl.

Ugyancsak három koncert lesz a tanácsház Muzsikáló Udvarán. A sort az Ars Renata együttes nyitja (művészeti vezető Virágh László) július 18-án, hétfőn este 8-tól. Augusztus 3-án és 11-én a Szegedi Kamarazenekar lép föl Pál Tamás dirigálásával, előbb Ruha István, utóbb Sebestyén János közreműködésével. A harmadik koncert műsorán Correlli, Händel és Bach, a 11-i programban pedig Rossini, Bach és Mozart művei szerepelnek.

Könyvtáraink fejlődése

A napokban tették közzé a közművelődési könyvtárak 1976. évi országos adatait. A múlt század végén Csongrád megye az egyébként is elmaradt alföldi megyék sorában is hátul állt. Ezer lakosra mindössze 125 könyvtár jutott. Ugyanakkor Szolnok megyében 187, Békésben 248, Pest megyében pedig 600. Nagyon nehéz földadatok egy olvasáshoz alig szokott, nagy létszámú népességet elvezetni — Szerb Antal szavaival szólva — oda, ahol az olvasás életfunkcióvá, ellenállhatatlan kényszerré válik.

A statisztika mindenről nem adhat számot. Nem mutathatja meg (vagy csak igen sokrétű elemzés révén) a könyvtári kultúrában elért minőségi fejlődést. A könyv-

tárosok, könyvtári kollektívák tartalmi munkájáról csak jelzéseket nyújt, de ezek igen fontosak lehetnek. A mennyiségi adatok értékelésénél jelentkező határozzott, egyirányú tendenciák azonban könnyen felismerhetők, s következtetni lehet belőlük a minőségre is. Az előző ötéves terv kezdetén a Csongrád megyei tanács könyvtárakban például 910 ezer kötet könyv volt és a 74 ezer rendszeres olvasó összesen 2 millió 175 ezer kötetet kölcsönzött ki otthoni olvasásra. 1976-ban viszont 1 millió 272 ezer kötet volt a könyvtárak állományában s ebből 78 ezer olvasó 2 millió 378 ezer könyvet kölcsönzött ki. Ezek alapján Csongrád 1971-ben

a megyék „rangsorában” az 1000 lakosra jutó könyvállomány tekintetében a tizedik, olvasók számárányát tekintve a tizenharmadik, a kölcsönzésben a kilencedik helyet foglalta el. Most azzal büszkélkedhetünk, hogy 1976-ra a „rangsor” megváltozott. A könyvek mennyiségét tekintve Csongrád a nyolcadik, az olvasók aránya dolgában a kilencedik, kölcsönzések számárányában az ötödik helyre emelkedett. Amikor örömmel adunk számot erről az eredményről, elismeréssel kell szólnunk mind az intézményeket fenntartó tanácsok fokozódó gondoskodásáról, mind a könyvtárosok hozzáértésével, hivatástudattal végzett nehéz munkájáról.

Hajdú Géza